

I.- ELS "NOUS POEMES" D'EN JOAN ARÚS

L'Arús es una ànima de poeta francès de les primeries del segle dinou transmigrada en un còs de poeta català de les primeries del segle vint. Set llibres de poesies porta publicats fins ara, i la seva obra completa podria dividir-se en tres grans aplecs—seguint el mateix ordre usat per ell en batejar les tres parts del seu darrer volum: Sonets, Cançons, Poemes. Ni el sonet, ni la cançó, ni el poema de l'Arús poden afiliar-se a cap tendència de la nova poesia catalana. Potser,—molt lleu, però, i transformada completament,—hi trobaríem, com el respir de l'aire damunt l'aigua, l'alenada carneriana. Però jo prefereixo no esmentar-la, fent veure que no m'en adono. I situar la poesia de l'Arús sota la llum suau i argentada del bon Lamartine, però eixalant-lo; i donant-li per volar l'ala cendra i blava de Chénier i l'ala blanca i rosa de Ronsard. L'Arús es un poeta de veu feble, però harmoniosa. Es un poeta serè, no en el sentit de poeta que coneix el flamejar de les passions i el crepitjar dels turments interiors, i que sab dominar-los amb el puny clos i el seny alerta, sinó en el de poeta que no coneix passions ni turments, o que si els té no els posa a guany ni li plau especular-hi. Així té el seu pro i el seu contra. Poetes d'aquesta corda son poetes de doble corda; no decantant-se a l'objectivisme ni al subjectivisme corren el perill d'oscil·lar entre l'un i l'altre, i de perdre en dramatisme tot allò que guanyen en monologació. Aquest perill era constant en els seus sis primers llibres (de "Cançons al vent" a "La mare i l'infant i altres poemes"—sis anys de joven'ut treballadora) i queia en ell gairebé en totes les composicions que no eren cançons i sonets. Jo crec que és degut a aquesta indecisió de la raó poètica de l'Arús el silenci fet a l'entorn de la seva obra poètica i adhue la reserva condicionada dels crítics que n'han parlat. El tò i la realització del sonet i la cançó de l'Arús son ben seus. i no poden confondre's amb el de cap més dels nostres poetes. Si ens plau escullir dos sons de sonet i dos sons de cançó ben propis i diferents dintre la nostra poesia i trèiem, entre els més especialitzats, les parelles López-Picó - Carner i López-Picó - Sagarra, veïem que l'Arús brilla

amb una llum ben clara i definida, molt discreta i molt elegant, que no emmanleva ni un raig de claror als veïns. El fons i la forma en canvi de les poesies de l'Arús, que per entendre'ns agrupem sota el nom de poemes, divaga entre el món exterior i l'interior, i, al meu entendre, no troba encara el punt fixe o d'equilibri. Perquè? L'Arús rima bé, i és àgil en el joc de la forma, però el fons, en el seus sis volums primers, no era prou fort per acompanyar-li el vol. Cal esperar "Llibre d'amor" per constatar la vigorització de la raó i la expressió poètica. I "Llibre d'amor" es una ofrena de festeig i noces. Usant una expressió d'aquestes que els lectors troben, gairebé sempre, inelegants, però que a mi m'agraden molt, perquè fan un perfum bíblic i clàssic que em té robat el cor i l'ànima, diré que en "Llibre d'amor" hi ha el canvi transcendental que experimenta la sensibilitat i la intel·ligència de tot artista quan coneix dona; quan l'etern femení ideal que cada poeta va creant-se, concient o inconscientment, durant la seva adolescència, es converteix, pura i simplement, en "la de casa". L'Arús no és un poeta, doncs, de complicacions psicològiques. De jove, reflexava harmoniosament i tranquil·la la vida plàcida que donava voltes al seu entorn, i excel·lia en copsar, sobretot, les gràcies del còs i de l'ànima de les figures femenines que creuaven, una mica llunyanes, però, el camí de la seva vida. Quan n'escolleix una i la porta a casa, ens diu serenament aquest nou pas de la seva vida. Avui, que el poeta espòs ja es pare, torna a dir-nos, amb igual harmonia i serenitat, el nou tombant de la seva vida. I la seva forma i el seu fons van fent-se plens, sempre, però, dintre la discreció i la contenció que son com la norma de tota la seva obra. Humanament, la seva vida,—espòs i pare—, ja és equilibrada. Dintre l'equilibri d'una vida de poeta ben resolta, vindran, més tard, les complicacions espirituals, i extremiràn, infant-la i fent-la voleiar, la túnica d'ermini de la seva ànima? Per la lectura dels "Nous Poemes" gosaria dir que no; però el darrer poema, "Solitud", m'obliga a repensar-me, i a no dir-ho.

L'obra novella d'En Joan Arús conté dotze sonets, sis cançons i deu poemes.

Sonets.—Un de perfecte: "Semblança", en el qual fan un vol alternen les estrelles i els pensaments, doble franja d'argent i de púrpura, ratllada, elegantment, pel pas daurat i alat d'un vol d'abelles. Aquest sonet ens presenta un Arús nou, un Arús que endevina la veritable feina del poeta: donar un sentit d'eternitat a les petites coses insignificants que succeeixen al seu entorn i dintre d'ell. No és pas un moment d'atzar el que ha creat aquest sonet; al seu voltant, sense tenir la bellesa numeral i estricta de "Semblança" repeteixen el mateix tò "Ascensió" (veritable "argument" del llibre), "El dolç retorn", "Doble posta", "La cançó eterna" i "Elegia". Sense necessitat de repetir-se, i tampoc sense decantar-se cap a neo-popularismes innocents, l'Arús, per renovar-se i encertar el diapasó d'alta poesia al qual, de grat o per força, han d'adaptar-se, més tard o més d'hora, tots els poetes catalans, si no volen que les seves obres es converteixin en un cànon interminable de salts-mortals en el buit, ha trobat la bona via—la via que marquen, mestriolament i fecunda, En López-Picó i En Riba,—la via de convertir en substància de pensament tota la realitat interior i exterior del poeta, cada vegada amb més austeritat. Després d'aquests sonets, "Impressió de Mallorca", "L'infant i la lluna" (deliciós i emocionat), "Sonet de Setembre", "Serenitat", "A una mare jove", i "Crepuscle", semblen esquitxats de la llum d'aquells, i sonen una mica desplaçats. Demanariem a l'Arús que, seguint el tò d'aquells primers, abandonés la forma del sonet i adoptés alguna forma més noble encara que aquesta, i més difícil d'omplir i de resoldre: una adaptació catalana de l'exàmetre, naturalment convencional, per exemple. A major espiritualització de fons convé major complicació de forma. L'Arús es capaç de fer-ho, i de fer-ho ben fet.

Cançons.—La millor d'elles: "Cançó de primavera" i desseguida "Cançoneta lleugera", totes dues ben "cançó" de l'Arús. És la primera dintre el seu estil consagrat i la segona dintre el nou estil, sempre amb el tò de cançó, de l'Arús del sonet "Semblança"; així ens fa sospitar que potser l'Arús troba el camí definitiu de la seva personalitat, ben diferent, cal dir-ho, del que fins ara semblava ésser seu. "Cançó optimista", com "Cançó d'hivern" no desentonen; desentona, en canvi; "Cançó de la Nit de Nadal", una mica dura i arrossegada. "Cançó de Pasqua", tota angelitzada i musicitzada, vibrant de cants d'ocell i de tocs de

campanes, recrea, renaixentistament, el Crist coronat d'espines de la Setmana Santa, oposant-li, primaveramental, aquest vers eixamorat de rosada: "Jesús ressuscita de flors coronat". Elegantíssim, i neo-clàssic. I popular, aiximateix.

Poemes.— Un d'antologia: "A un ocell", absolutament clàssic-frances, l'obra mestra del llibre, d'una contenció i un equilibri i un ritme lent i lleugerament mecanitzat, admirables. Hom pensa amb un Càtül passat per Lafontaine i rectificat per Boileau. Reprèn aquest nou estil de l'Arús esmentat en parlar del sonet "Semblança" i de la cançó "Cançoneta lleugera", però esponjant-se i humanitzant-se. Com és possible que l'Arús hagi posat al costat de la perfecció d'aquest poema, la banalitat i el floralisme eixarreit del "Cant dels veremadors"? "Poema d'un matí de setembre" és una composició descriptiva en cinc parts, d'un objectivisme molt sà, molt fotogràfic, però que a mi m'exaspera. Com a exercici d'agilització, pot acceptar-se; però l'Arús es prou àgil, gràcies a Déu, per prescindir d'aquesta mena d'exercicis, i nosaltres també. "Pensaments i núvols", una mica artificial i peu-forçat, acaba amb dos versos molt bells: "On van els núvols que l'atzar fendeixen?—I els pensaments de cada jorn, on van? "La pomera", "El meu poble" i "Entrada de tardor", son tres composicions discretes i acceptables, però potser tenen un cert tò de composició d'aula de retòrica i poètica universitària. "El comiat" es bell, una mica mecànic; i acabat, després d'unes estrofes emocionades, amb dos versos admirables d'harmonia: "Jo encara la veig, retallada en la posta,—mentre s'allunya i enlaira la mà". Fort i molt ben compost, amb un final molt ben resolt, "L'àvia". Però la poesia que clou el llibre, "Solitud", no essent pas, ni de molt, una de les millors del volum, interessa més que totes les altres. Jo no crec en la tècnica poètica de les composicions dels "Nous poemes", però si una forma suportó i a estones accepto, d'entre les formes conservadores, es la de l'endecas, sil·lab blanc. I pel teatre en vers, la considero única, i susceptible de fornir als autofs efectes d'harmonia esplèndids. Ja sabem tots que és la pedra de toc dels poetes, l'us de l'endecasil·lab blanc. Per la seva relativa facilitat de composició, permet al poeta un deslligament i una agilitat que son la tangent per on s'escorren les idees i les imatges i les paraules mortes. Un poeta fort i apte troba en l'us de l'endecasil·lab moltes mes ocasions de lluyment, encara que sembli paradoxal, que en les formes més complicades. Damunt la pauta sempre regular, no

dividida, pel cas, en estrofes, l'escriptor pot treballar-hi amb la mateixa confiança que un músic damunt del pentàgrama. Una llarga tirada d'hencasil·labs blancs, pot traduir, com cap més forma tradicional, la puresa i la bellesa marmòria d'un fris interminable i sobre-carregat de tota mena de figures. Tot és qüestió de dramatisme i d'harmonia. L'Arús, en "Solitud", lliure de la traba monòtona i mutiladora de la rima, i del salt rítmic i canviable de la mètrica, tancat dintre la presó poètica reixada amb onze ferros de l'hendecasil·lab blanc, guanya en pompa sonora i en vol retòric. I l'argument poètic es vertebrava molt més naturalment que en els altres poemes, i, per tant, inicia una intenció dramàtica que en certs moments, quan s'acorden exactament la idea i la imatge, dona encerts d'un classicisme tan recíxit com aquest, per exemple: "Tot aixecant enlaire—les mans, com flames que abastar volguessin—el cel llunyà que el vostre plany no oïa". I després: "Immòbils—i muts, us inclinèu com cariàtides—sota el pes del dolor, esmaperduda—la mirada, les testes en desordre—els braços erts, com llances mig partides—damunt

la taula, sota el llum que crema—i els ulls eixuts de tant plorar". I encara: "Sense dir paraula—t'has aixecat; te'n vas cap a la porta —i poc a poc, com si et requés la tanqués—com cada jorn". Això es bell; d'una bellesa que no admet recerques, ni preferències, ni modes literàries; d'una bellesa clàssica. Jo em permetria demanar a l'Arús, amb tot el meu afecte, que assajés d'escriure tot un volum de poemes —vint-i-cinc o trenta, per exemple—en hendecasil·labs blancs, sobre temes variats, però ben subjectivats, seguint el tò clàssic-eterne dels versos esmentats. L'Arús té una raó poètica tan serena, tan discreta, tan ben controlada i tan lliure de preocupacions psicològiques, que és un dels nostres autors més indicats, em sembla, per fer aquesta provatura, i sortir-se'n perfectament. Podria moure la seva facultat poetitzadora dintre l'ambient casolà que li és tan car, i àdhuc, per accentuar-ne el classicisme modern, podria titular l'obra, per exemple: "Les domèstiques", o bé "Poemes familiars", o bé "Les quotidianes". És una simple suggestió de literat a literat, d'home a home, d'amic a amic...

A. ESCLASANS

2.-

RECANÇA

Só desolat d'una recança:

per qui?

Tinc a l'amor en oblidança

i fôu de dol mon temps d'ahir.

Heure no puc, doncs, enyorança,

si tot amor reposa en mi

i visc un temps de temperança.

No se perquè, més la bonança

jaquí.

Tota la llum de l'esperança

s'ha anat fonent dintre de mi,

i ara sóc tot desesperança.

Per qui tindrè, doncs, la recança;

per qui?

Joaquim FOLGUERA

3.

"Cavalls en llibertat" per Raoul Dufy

4.- **RAOUL DUFY** Nat a Le Havre, l'any 1877

Les seves natures mortes constitueixen al mateix que els seus paisatges un repertori inesgotable d'on Raoul Dufy escolleix els motius dels seus cartons de teixits i estampats, que és una de les rares produccions de l'art aplicat d'avui en que la ciència i l'ofici no són inferiors a l'intenció decorativa...

(Roger Allard)

D'una figura, de la mar, dels vaixells, dels camps i de les màquines agrícoles, en treu efectes d'una saborosa poesia tota espiritual. La seva facultat d'invençió és sense límits. Ningú té menys necessitat d'un més petit esforç per a renovar-se i per variar els seus temes. Ell ha reprès el motiu de la «baigneuse» en pintura, gravat al boix, litografia i ceràmica, i en totes les vegades una imatge nova, doncs no hi ha repetició per un esperit tan espontàniament creador.

(Christian Zervoni)

I si mai es deu emprar el mot «aristocràtic» és ben bé a la seva obra sencera que des d'ara es deu emprar.

(Gus'ave Coquirot)

Aquest artista ha realitzat en la decoració les creacions més fines i més ardides adaptant-hi les visions i les sensacions de la vida moderna.

(J. Llorens Artigas)